TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. kovo 14 d.*

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas – Procesas, kuriame byla nagrinėjama už akių – Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos – 127 straipsnio 1 dalis – Pereinamasis laikotarpis – Teisingumo Teismo jurisdikcija – *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) sprendimas – Arbitražo sprendimo, kuriuo priteistas žalos atlyginimas, vykdymas – Europos Komisijos sprendimas, kuriuo pripažįstama, kad šis atlyginimas yra su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba – ESS 4 straipsnio 3 dalis – Lojalus bendradarbiavimas – Pareiga sustabdyti bylos nagrinėjimą – SESV 351 straipsnio pirma pastraipa – Valstybių narių ir trečiųjų valstybių tarptautinis susitarimas, sudarytas iki įstojimo į Sąjungą dienos – Konvencija dėl valstybių ir kitų valstybių fizinių bei juridinių asmenų investicinių ginčų sprendimo (ICSID) – Sąjungos teisės taikymas – SESV 267 straipsnis – Nacionalinis galutinės instancijos teismas – Pareiga kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą – SESV 108 straipsnio 3 dalis – Pagalbos įgyvendinimo sustabdymas“

Byloje C-516/22

dėl 2022 m. liepos 29 d. pagal SESV 258 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Europos Komisija, atstovaujama L. Armati, P.-J. Loewenthal ir T. Maxian Rusche,

ieškovė,

prieš

Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę, atstovaujamą S. Fuller,

atsakovę,

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas E. Regan (pranešėjas), teisėjai Z. Csehi, M. Ilešič, I. Jarukaitis ir D. Gratsias,

generalinis advokatas N. Emiliou,

kancleris A. Calot Escobar,

* Proceso kalba: anglų.

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

susipažinęs su 2023 m. lapkričio 9 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Ieškiniu Europos Komisija prašo Teisingumo Teismo pripažinti, kad 2020 m. vasario 19 d. *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) sprendimu byloje *Micula prieš Rumuniją* (toliau – ginčijamas sprendimas) Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal ESS 4 straipsnio 3 dalį, SESV 108 straipsnio 3 dalį, 267 straipsnio pirmą ir trečią pastraipas ir 351 straipsnio pirmą pastraipą, siejamas su 2019 m. spalio 17 d. priimto Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (toliau – Susitarimas dėl išstojimo) 127 straipsnio 1 dalimi.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

2 Susitarimas dėl išstojimo, Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (EAEB) vardu patvirtintas 2020 m. sausio 30 d. Tarybos sprendimu (ES) 2020/135 (OL L 29, 2020, p. 1), pagal jo 185 straipsnį įsigaliojo 2020 m. vasario 1 d.

3 Susitarimo dėl išstojimo 2 straipsnio e punkte nurodyta:

„Šiame Susitarime vartojamų terminų apibrėžtys:

<…>

e) pereinamasis laikotarpis – 126 straipsnyje nustatytas laikotarpis.“

4 Šio susitarimo 86 straipsnio „Nebaigtos nagrinėti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo bylos“ 2 dalyje numatyta:

„Europos Sąjungos Teisingumo Teismas toliau turi jurisdikciją Jungtinės Karalystės teismų prašymu priimti prejudicinį sprendimą, jei prašymas pateiktas iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.“

5 Minėto susitarimo 87 straipsnio „Naujos Teisingumo Teismo bylos“ 1 dalyje nustatyta:

„Jei Europos Komisija mano, kad Jungtinė Karalystė iki pereinamojo laikotarpio pabaigos neįvykdė kokios nors pareigos pagal Sutartis arba šio Susitarimo ketvirtą dalį, ji gali per 4 metus nuo pereinamojo laikotarpio pabaigos perduoti šį reikalą svarstyti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui, laikydamasi atitinkamai SESV 258 straipsnyje arba SESV 108 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje nustatytų reikalavimų. Jurisdikciją nagrinėti tokias bylas turi Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.“

6 To paties susitarimo 126 straipsnyje „Pereinamasis laikotarpis“ nustatyta:

„Nustatomas pereinamasis, arba įgyvendinimo, laikotarpis, kuris prasideda šio Susitarimo įsigaliojimo dieną ir pasibaigia 2020 m. gruodžio 31 d.“

7 Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnis „Pereinamojo laikotarpio aprėptis“ suformuluotas taip:

„1. Jei šiame Susitarime nenustatyta kitaip, pereinamuoju laikotarpiu Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje taikoma Sąjungos teisė.

<…>

3. Pereinamuoju laikotarpiu pagal 1 dalį taikytina Sąjungos teisė Jungtinės Karalystės atžvilgiu ir jos teritorijoje turi tokią pačią teisinę galią kaip ir Sąjungoje bei jos valstybėse narėse ir yra aiškinama bei taikoma vadovaujantis tais pačiais metodais ir bendraisiais principais, kurie taikytini Sąjungoje.

<…>

6. Jei šiame Susitarime nenustatyta kitaip, laikoma, kad pereinamuoju laikotarpiu bet kuri pagal 1 dalį taikytinoje Sąjungos teisėje, įskaitant valstybių narių įgyvendinamą ir taikomą teisę, esanti nuoroda į valstybes nares apima Jungtinę Karalystę.“

Tarptautinė teisė

ICSID konvencija

8 1965 m. kovo 18 d. Vašingtone sudarytos Konvencijos dėl valstybių ir kitų valstybių fizinių bei juridinių asmenų investicinių ginčų sprendimo (toliau – ICSID konvencija), Jungtinei Karalystei įsigaliojusios 1967 m. sausio 18 d., o Rumunijai – 1975 m. spalio 12 d., 53 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Sprendimas ginčo šalims yra privalomas ir negali būti skundžiamas ar peržiūrimas jokia kita tvarka, išskyrus šioje Konvencijoje nustatytąją. Šalys laikosi sprendimo sąlygų ir jas vykdo <…>“

9 Šios konvencijos 54 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Kiekviena Susitariančioji Valstybė pripažįsta, kad vadovaujantis šia Konvencija priimtas sprendimas yra jai privalomas, ir užtikrina sprendime nustatytų turtinių prievolių įvykdymą savo teritorijoje taip, kaip užtikrina savo teismų galutinių sprendimų vykdymą. <…>“

10 Minėtos konvencijos 64 straipsnyje nurodyta:

„Bet koks Susitariančiųjų Valstybių ginčas dėl šios Konvencijos aiškinimo ar taikymo, kurio nepavyko išspręsti derybomis, remiantis bet kurios to ginčo šalies kreipimusi perduodamas spręsti Tarptautiniam Teisingumo Teismui, jei suinteresuotosios valstybės nesusitarė dėl kitokio ginčo sprendimo būdo.“

11 Tos pačios konvencijos 69 straipsnis suformuluotas taip:

„Kiekviena Susitariančioji Valstybė priima reikiamus teisės aktus ar imasi kitų veiksmų, kad būtų užtikrintas veiksmingas šios Konvencijos nuostatų taikymas jos teritorijoje.“

DIS

12 2002 m. gegužės 29 d. Švedijos Karalystės vyriausybės ir Rumunijos sudarytos dvišalės investicijų sutarties dėl investicijų skatinimo ir abipusės apsaugos (toliau – DIS), įsigaliojusios 2003 m. balandžio 1 d., 2 straipsnio 3 dalyje numatyta:

„Kiekviena susitariančioji šalis visada užtikrina teisingą ir sąžiningą kitos susitariančiosios šalies investuotojų investicijų vertinimą ir savavališkomis ar diskriminacinėmis priemonėmis netrukdo šiems investuotojams administruoti, valdyti, tęsti, naudoti investicijas, jomis disponuoti arba jas nutraukti <…>“

13 DIS 7 straipsnyje nustatyta, kad investuotojų ir sutartį pasirašiusių šalių ginčus sprendžia, be kita ko, arbitražo teismas, kuris taiko ICSID konvenciją.

Faktinės bylos aplinkybės

Arbitražo procedūra

14 2005 m. vasario 22 d. Rumunija, siekdama įstoti į Europos Sąjungą, panaikino mokesčių paskatų forma teikiamos investicinės pagalbos regioninę schemą (toliau – nagrinėjama pagalbos schema).

15 2005 m. liepos 28 d. Švedijos piliečiai Ioan ir Viorel Micula, taip pat jų kontroliuojamos bendrovės *European Food SA*, *Starmill SRL* ir *Multipack SRL* (toliau – investuotojai), remdamiesi DIS 7 straipsniu, paprašė sudaryti arbitražo teismą pagal ICSID konvenciją, kad būtų atlyginta žala, tariamai patirta panaikinus nagrinėjamą pagalbos schemą, kuria jie naudojosi iki šio panaikinimo.

16 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo sprendime (toliau – arbitražo sprendimas), priimtame 2007 m. sausio 1 d. Rumunijai įstojus į Sąjungą, arbitražo teismas konstatavo, kad panaikindama nagrinėjamą pagalbos schemą Rumunija pažeidė investuotojų, kurie manė, kad nagrinėjamos mokesčių paskatos išliks iki 2009 m. kovo 31 d., teisėtus lūkesčius, laiku neinformuodama investuotojų veikė neskaidriai, taip pat neužtikrino sąžiningo ir teisingo jų vykdytų investicijų vertinimo, kaip tai suprantama pagal DIS 2 straipsnio 3 dalį. Todėl arbitražo teismas nurodė Rumunijai atlyginti investuotojams 791 882 452 Rumunijos lėjų (RON) (apie 178 mln. EUR) dydžio žalą; ši suma buvo nustatyta daugiausia atsižvelgiant į žalą, kurią investuotojai tariamai patyrė laikotarpiu nuo 2005 m. vasario 22 d. iki 2009 m. kovo 31 d.

17 Nuo 2014 m. investuotojai siekia, kad arbitražo sprendimas būtų pripažintas ir vykdomas Belgijoje, Prancūzijoje, Liuksemburge, Švedijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose. Tam prieštaraudama Komisija įstojo į visas šias bylas.

Procedūra Komisijoje

18 2014 m. gegužės 26 d. Komisija priėmė Sprendimą C(2014) 3192 *final* (Valstybės pagalba SA.38-517 (2014/NN) – Rumunija – 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo sprendimas *Micula prieš Rumuniją* – Įpareigojimas sustabdyti pagalbą) (toliau – įpareigojimas dėl sustabdymo); jame nurodyta Rumunijai nedelsiant sustabdyti visus veiksmus, kuriais galėtų būtų įgyvendintas arba įvykdytas arbitražo sprendimas, kol Komisija priims galutinį sprendimą dėl šios priemonės suderinamumo su vidaus rinka, nes tokie veiksmai veikiausiai yra neteisėta valstybės pagalba, suteikta pažeidžiant SESV 108 straipsnio 3 dalį.

19 2014 m. spalio 1 d. Komisija priėmė Sprendimą 2014/C 393/03 (Valstybės pagalba. Rumunija – Valstybės pagalba SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN) – 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo sprendimo dėl bylos „Micula prieš Rumuniją“ įgyvendinimas – Kvietimas teikti pastabas pagal SESV 108 straipsnio 2 dalį) (OL C 393, 2014, p. 27) (toliau – sprendimas pradėti procedūrą), kuriuo pranešė Rumunijai apie sprendimą pradėti SESV 108 straipsnio 2 dalyje numatytą oficialią tyrimo procedūrą dėl Rumunijos 2014 m. pradžioje iš dalies įvykdyto arbitražo sprendimo ir tolesnio jo įgyvendinimo arba vykdymo.

20 2015 m. kovo 30 d. Komisija priėmė Sprendimą (ES) 2015/1470 dėl valstybės pagalbos SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN), kurią įgyvendino Rumunija – 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo teismo sprendimas *Micula prieš Rumuniją* (OL L 232, 2015, p. 43) (toliau – galutinis sprendimas).

21 To sprendimo dalyje „Valstybės pagalbos taisyklių taikymas nepaveikia Sutarties 351 straipsniu saugomų teisių ir įsipareigojimų“ esančios 126–129 konstatuojamosios dalys, iš esmės atitinkančios sprendimo pradėti procedūrą 51–54 punktus, suformuluotos taip:

„(126) [SESV] 351 straipsnyje nurodoma: „[S]utarčių nuostatos neturi paveikti teisių ir pareigų, kylančių iš susitarimų, sudarytų <…> stojančioms valstybėms – iki įstojimo dienos, tarp vienos ar keleto valstybių narių ir vienos ar keleto trečiųjų šalių.“ Šioje byloje [investuotojų] teisės ir įsipareigojimai kyla iš DIS.

(127) Iš [SESV] 351 straipsnio formuluotės aišku, kad jis šioje byloje netaikomas, nes DIS yra tarp Sąjungos narių, Švedijos ir Rumunijos, o ne „tarp vienos ar keleto valstybių narių ir vienos ar keleto trečiųjų šalių“ sudaryta sutartis. Vadinasi, valstybės pagalbos taisyklių taikymas šioje byloje nepaveikia [SESV] 351 straipsniu saugomų teisių ir įsipareigojimų.

(128) Atsižvelgdama į šias aplinkybes Komisija primena, kad pagal Sąjungos teisę skirtingos taisyklės taikomos ES viduje sudarytoms DIS ir DIS, kurias Sąjungos valstybė narė sudaro su trečiąja šalimi. Dėl ES viduje sudaromų DIS Komisija laikosi nuomonės, kad šios sutartys prieštarauja Sąjungos teisei, yra nesuderinamos su Sąjungos sutartimis, todėl turėtų būti laikomos negaliojančiomis. <…>

(129) Rumunija taip pat yra [ICSID konvencijos] šalis; prie Konvencijos Rumunija prisijungė iki įstojimo į Sąjungą. Tačiau kadangi jokia trečioji valstybė ICSID konvencijos šalis nėra šioje byloje nagrinėjamos DIS šalis, [SESV] 351 straipsnis šioje byloje neturi reikšmės.“

22 Galutinio sprendimo rezoliucinės dalies 1 straipsnyje numatyta, kad arbitražo sprendimu priteistas žalos atlyginimas vienam ekonominiam vienetui, kurį sudaro investuotojai, *European Drinks*, *Rieni Drinks*, *Scandic Distilleries*, *Transilvania General Import-Export* ir *West Leasing International*, laikytinas su vidaus rinka nesuderinama „valstybės pagalba“, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

23 Pagal to sprendimo 2 straipsnį Rumunija negali išmokėti jokios jo 1 straipsnyje nurodytos nesuderinamos pagalbos ir turi susigrąžinti pagalbą, kuri jau išmokėta šį ekonominį vienetą sudarantiems subjektams, taip pat visą jiems išmokėtą pagalbą, apie kurią Komisijai nebuvo pranešta pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį, arba bet kokią po minėto sprendimo priėmimo dienos išmokėtą pagalbą.

Procesas Sąjungos teismuose

24 2019 m. birželio 18 d. Sprendimu *European Food ir kt. / Komisija* (T-624/15, T-694/15 ir T-704/15, EU:T:2019:423) Bendrasis Teismas panaikino visą galutinį sprendimą, iš esmės motyvuodamas tuo, kad Komisija neturėjo kompetencijos *ratione temporis* jo priimti pagal SESV 108 straipsnį (toliau – Bendrojo Teismo sprendimas).

25 Visų pirma to sprendimo 91 ir 92 punktuose Bendrasis Teismas konstatavo, kad nediferencijuodama susigrąžintinų sumų už laikotarpį iki ir po Rumunijos įstojimo į Sąjungą Komisija viršijo savo įgaliojimus valstybės pagalbos kontrolės srityje, kai iki šio įstojimo susiklosčiusių aplinkybių atveju atgaline data naudojosi jai pagal SESV 108 straipsnį suteiktais įgaliojimais, todėl arbitražo sprendimu priteisto žalos atlyginimo ji negalėjo kvalifikuoti kaip „valstybės pagalbos“, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

26 Be to, to sprendimo 98–111 punktuose Bendrasis Teismas iš esmės konstatavo: kadangi Sąjungos teisė netaikoma *ratione temporis*, o Komisija neturi kompetencijos pagal SESV 108 straipsnį, galutinis sprendimas, kuriame nedaroma skirtumo tarp susigrąžintinų sumų pagal tai, ar jos yra už laikotarpį iki, ar po aptariamo įstojimo, yra neteisėtas, kiek juo žalos atlyginimas bent jau už laikotarpį iki Sąjungos teisės įsigaliojimo Rumunijoje pripažintas „pranašumu“ ir „valstybės pagalba“, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

27 2019 m. rugpjūčio 27 d. Komisija pateikė Teisingumo Teismui apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo panaikinimo.

Procesas Jungtinės Karalystės teismuose

28 2014 m. spalio 17 d. arbitražo sprendimas buvo įregistruotas *High Court of England and Wales* (Anglijos ir Velso aukštasis teismas, Jungtinė Karalystė) pagal *Arbitration (International Investment Disputes) Act 1966* (1966 m. Arbitražo dėl tarptautinių investicinių ginčų įstatymas), kuriuo ICSID konvencija įgyvendinama Jungtinėje Karalystėje, nuostatas.

29 2017 m. sausio 20 d. tas teismas atmetė Rumunijos prašymą panaikinti šią registraciją. Tačiau jis sustabdė arbitražo sprendimo vykdymą, kol bus baigtas procesas Sąjungos teismuose.

30 2018 m. liepos 27 d. *Court of Appeal* (Apeliacinis teismas, Jungtinė Karalystė) nusprendė, kad Jungtinės Karalystės teismai pagal ESS 4 straipsnio 3 dalį įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą negali įpareigoti nedelsiant vykdyti arbitražo sprendimo, kol Komisijos sprendimu

Rumunijai draudžiama mokėti arbitražo sprendimu priteistą žalos atlyginimą. Tuo remdamasis jis atmetė investuotojų apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo sustabdyti arbitražo sprendimo vykdymą.

31 2020 m. vasario 19 d. *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) ginčijamu sprendimu nurodė vykdyti arbitražo sprendimą. Komisija šiame procese dalyvavo kaip įstojusi į bylą šalis.

Ginčijamas sprendimas

32 Pirmiausia ginčijamo sprendimo 41–57 punktuose *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) atmetė pagrindą, kurį pateikdami investuotojai teigė, kad dėl Bendrojo Teismo sprendimo Jungtinės Karalystės teismai, remdamiesi lojalaus bendradarbiavimo pareiga, nebeturi sustabdyti arbitražo sprendimo vykdymo. Šiuo klausimu minėto sprendimo 56 punkte šis nacionalinis teismas konstatavo: jam kelia susirūpinimą galimai prieštaringi sprendimai dėl to paties dalyko ir tų pačių šalių; jis negali pripažinti, kad nėra tokių sprendimų kolizijos pavojaus; jeigu skirtingi sprendimai vis dėlto prieštarautų vienas kitam, dėl to būtų iš esmės sukliudyta taikyti Sąjungos teisę; to, kad Teisingumo Teisme dar nagrinėjamas apeliacinis skundas, iš esmės pakanka, kad būtų taikoma lojalaus bendradarbiavimo pareiga.

33 Vis dėlto ginčijamo sprendimo 58–118 punktuose *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) pritarė pagrindui, kurį pateikdami investuotojai teigė, kad SESV 351 straipsnio pirma pastraipa taikoma Jungtinės Karalystės įsipareigojimams pagal ICSID konvenciją, todėl Sąjungos teisė jiems neturi privalomojo poveikio. To teismo teigimu, siekiant nustatyti, ar ši nuostata taikoma konkrečiu atveju, reikia išaiškinti nagrinėjamą ankstesnį tarptautinį susitarimą tam, kad būtų patikrinta, ar jame atitinkamai valstybei narei nustatytos pareigos, kurias vykdyti gali reikalauti jo šalys trečiosios valstybės.

34 Jo nuomone, nagrinėjamu atveju akivaizdu, kad, remiantis ginčijamo sprendimo 104–107 punktuose išdėstytais motyvais, Jungtinė Karalystė privalo vykdyti arbitražo sprendimą pagal ICSID konvencijos 54 ir 69 straipsnius ne tik dėl Švedijos Karalystės, bet ir dėl visų kitų šios konvencijos susitariančiųjų valstybių:

– pirma, ICSID konvencijos sistema grindžiama tarpusavio pasitikėjimu ir priklauso nuo visų susitariančiųjų valstybių dalyvavimo, taip pat nuo to, ar jos laikosi šioje konvencijoje numatytų taisyklių,

– antra, iš ICSID konvencijos 53, 54 ir 69 straipsnių matyti, kad joje numatytiems įsipareigojimams netaikomos jokios išlygos ir kiekviena susitariančioji valstybė gali pasinaudoti šios konvencijos 64 straipsnyje numatyta teisinės gynybos priemone,

– trečia, iš ICSID konvencija siekiamo tikslo matyti tarpusavio vykdymo įsipareigojimų tinklas, kurio susitariančioji valstybė negali akivaizdžiai apeiti, o iš jo pasitraukusi perkeltų vykdymo pareigą kitai susitariančiajai valstybei,

– ketvirta, iš *travaux préparatoires* matyti, kad jei susitariančioji valstybė pažeistų įsipareigojimus pagal ICSID konvenciją, kitos susitariančiosios valstybės galėtų imtis atitinkamų priemonių.

35 Remdamasis toliau nurodytais motyvais, išdėstytais ginčijamo sprendimo 112–114 punktuose, *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) mano, kad nagrinėjamu atveju lojalaus bendradarbiavimo pareiga netaikoma, todėl Jungtinės Karalystės teismai neprivalo atsisakyti priimti sprendimo dėl ICSID konvencijos poveikio, sustabdydami nacionalinės bylos nagrinėjimą, kol bus priimtas sprendimas Sąjungos teismuose, arba pateikdami Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą:

– pirma, remiantis Sąjungos teise, klausimai dėl įsipareigojimų, kylančių iš ankstesnių susitarimų pagal SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą, buvimo ir apimties nepriklauso išimtinei Sąjungos teismų jurisdikcijai. Šie klausimai nereglamentuojami Sąjungos teisės, o Teisingumo Teismas nėra geresnėje padėtyje nei nacionalinis teismas, kad į juos atsakytų,

– antra, šiame nacionaliniame teisme investuotojų pagal SESV 351 straipsnį iškeltas klausimas nėra visiškai toks pats, koks nagrinėjamas Sąjungos teismuose. Juose investuotojai, be kita ko, tvirtino, kad pagal SESV 351 straipsnį pirmenybė teikiama ankstesniems Rumunijos tarptautiniams įsipareigojimams, kurių ji privalo laikytis pagal DIS ir ICSID konvencijos 53 straipsnį. Vis dėlto Jungtinėje Karalystėje nagrinėjamoje byloje teisinis klausimas kilo dėl Jungtinės Karalystės įsipareigojimų įgyvendinti ICSID konvenciją ir pripažinti bei vykdyti arbitražo sprendimą pagal ICSID konvencijos 54 ir 69 straipsnius. Kadangi šis klausimas susijęs būtent su Jungtinėje Karalystėje kilusiu ginču, jis nebuvo iškeltas Sąjungos teismuose,

– trečia, tikimybė, kad Sąjungos teismas priims sprendimą dėl SESV 351 straipsnio taikymo iki Rumunijos narystės Sąjungoje prisiimtiems įsipareigojimams pagal ICSID konvenciją, kiek tai susiję su arbitražo sprendimu, yra menka. Bendrasis Teismas nepriėmė sprendimo dėl pagrindo, grindžiamo SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos pažeidimu, todėl Teisingumo Teisme nagrinėjamas apeliacinis skundas susijęs tik su kitais klausimais. Taigi, jeigu apeliacinis skundas būtų atmestas, SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos taikymo klausimas Sąjungos teisme nebūtų nagrinėjamas. Tačiau jeigu apeliacinis skundas būtų patenkintas, byla būtų grąžinta Bendrajam Teismui, todėl šį klausimą, kiek jis susijęs su Rumunijos įsipareigojimais, Sąjungos teismas galėtų nagrinėti.

Ikiteisminė procedūra

36 2020 m. gruodžio 3 d. Komisija išsiuntė Jungtinei Karalystei oficialų pranešimą dėl ginčijamo sprendimo, jame nurodė, kad ši valstybė pažeidė atitinkamai ESS 4 straipsnio 3 dalį, SESV 108 straipsnio 3 dalį, 267 straipsnio pirmą ir trečią pastraipas ir 351 straipsnio pirmą pastraipą, siejamus su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi.

37 2021 m. balandžio 1 d. raštu atsakydama į šį oficialų pranešimą Jungtinė Karalystė nesutiko su visais Komisijos nurodytais pažeidimais.

38 Manydama, jog šiame atsakyme pateiktų argumentų nepakanka, kad ji pakeistų savo analizę, 2021 m. liepos 15 d. Komisija pateikė Jungtinei Karalystei pagrįstą nuomonę; joje padaryta išvada, kad dėl ginčijamo sprendimo Jungtinė Karalystė pažeidė tame oficialiame pranešime nurodytas nuostatas.

39 2021 m. rugpjūčio 23 d. raštu Jungtinė Karalystė paprašė Komisijos pratęsti terminą atsakymui į pagrįstą nuomonę pateikti; jis buvo pratęstas. Vis dėlto Jungtinė Karalystė galiausiai neatsakė į pagrįstą nuomonę.

Pokyčiai, įvykę po pagrįstos nuomonės pateikimo

40 2022 m. sausio 25 d. Sprendimu *Komisija / European Food ir kt.* (C-638/19 P, EU:C:2022:50) Teisingumo Teismas panaikino Bendrojo Teismo sprendimą, motyvuodamas tuo, kad, kaip matyti iš to Teisingumo Teismo sprendimo 115–136 punktų, Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad Komisija neturėjo kompetencijos *ratione temporis* priimti galutinio sprendimo pagal SESV 108 straipsnį, nes teisė į galutiniame sprendime nurodytą valstybės pagalbą arbitražo sprendimu buvo suteikta po Rumunijos įstojimo į Sąjungą. To paties sprendimo 137–145 punktuose Teisingumo Teismas pridūrė, kad Bendrasis Teismas taip pat padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad 2018 m. kovo 6 d. Sprendimas *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158) nagrinėjamu atveju neturi reikšmės, nes nuo šio įstojimo ESS ir SESV numatyta teisminių teisių gynimo priemonių sistema pakeitė nagrinėjamą arbitražo procedūrą. Teisingumo Teismas grąžino bylą Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą dėl jam pateiktų pagrindų ir argumentų, dėl kurių Teisingumo Teismas nepriėmė sprendimo. Ši byla, užregistruota numeriais T-624/15 RENV, T-694/15 RENV ir T-704/15 RENV, dar nagrinėjama Bendrajame Teisme.

41 2022 m. rugsėjo 21 d. Nutarties *Romatsa ir kt.* (C-333/19, EU:C:2022:749) 42 ir 43 punktuose Teisingumo Teismas konstatavo, kad iš 2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158) ir 2022 m. sausio 25 d. Sprendimo *Komisija / European Food ir kt.* (C-638/19 P, EU:C:2022:50) matyti, jog arbitražo sprendimas nesuderinamas su SESV 267 ir 344 straipsniais, todėl negali sukelti jokių pasekmių. Atitinkamai šios nutarties 44 punkte Teisingumo Teismas konstatavo, kad valstybės narės teismas, į kurį kreiptasi dėl šio arbitražo sprendimo priverstinio vykdymo, privalo jo netaikyti, taigi jokiais atvejais negali jo vykdyti ir leisti asmenims, kurių naudai jis priimtas, gauti juo priteistą žalos atlyginimą.

42 2022 m. lapkričio 24 d. Nutartimi *European Food ir kt.* (C-333/19 REC, EU:C:2022:936) Teisingumo Teismas taip pat atmetė prašymą atšaukti nutartį toje byloje arba ištaisyti jos klaidas ir išbraukti bylą C-333/19 iš registro.

Procesas Teisingumo Teisme

43 2022 m. liepos 29 d. Komisija pareiškė šį ieškinį.

44 Kadangi jos pareikštas ieškinys buvo tinkamai įteiktas Jungtinei Karalystei, tačiau ši iki tam nustatyto termino, t. y. 2022 m. spalio 14 d., nepateikė atsiliepimo į ieškinį, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 124 straipsnio 1 dalį, ir neoficialiai patvirtino kanceliarijai, kad šiame etape neketina dalyvauti procese, Komisija, remdamasi Teisingumo Teismo procedūros reglamento 152 straipsnio 1 dalimi, paprašė Teisingumo Teismo patenkinti jos reikalavimus.

45 2023 m. vasario 14 d. Teisingumo Teismas paklausė Komisijos, ar, atsižvelgiant į konkrečias šios bylos aplinkybes, ji pritartų tam, kad Jungtinei Karalystei būtų nustatytas naujas terminas atsiliepimui į ieškinį pateikti; jis patikslino, kad Procedūros reglamento 152 straipsnį taikytų tik tuo atveju, jei Jungtinė Karalystė per šį naują terminą neatsakytų.

46 2023 m. kovo 3 d. raštu Komisija informavo Teisingumo Teismą, kad, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, neprieštarauja tam, kad Jungtinei Karalystei būtų nustatytas naujas terminas atsiliepimui į ieškinį pateikti, ir pridūrė, kad bet kuriuo atveju tai neturėtų sukurti precedento kitose bylose.

47 Atsižvelgdamas į tai, 2023 m. kovo 8 d. raštu Teisingumo Teismas nurodė Jungtinei Karalystei, kad jeigu ši norėtų pasinaudoti, gavus Komisijos sutikimą, suteikta galimybe pateikti atsiliepimą į ieškinį, nepaisant to, kad jis nebuvo pateiktas per pradinį terminą, ši institucija neprašys Teisingumo Teismo šioje byloje priimti sprendimo už akių pagal Procedūros reglamento 152 straipsnį. Taigi Teisingumo Teismas pranešė Jungtinei Karalystei, kad ji gali pateikti atsiliepimą į ieškinį per du mėnesius nuo šio rašto įteikimo dienos, pratęsus šį terminą dėl nuotolių šio Procedūros reglamento 51 straipsnyje numatytu dešimties dienų laikotarpiu, ir paprašė Jungtinės Karalystės, jeigu ji nuspręstų nepasinaudoti šia galimybe, kuo greičiau apie tai informuoti Teisingumo Teismą; tokiu atveju rašytinė proceso dalis vėl būtų baigta, o bylos nagrinėjimas už akių vyktų įprasta tvarka.

48 2023 m. balandžio 20 d. raštu Jungtinė Karalystė Teisingumo Teismui patvirtino, kad neketina pateikti atsiliepimo į ieškinį šioje byloje, nepaisant jai suteikto naujo termino.

49 Taigi pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 41 straipsnį ir Procedūros reglamento 152 straipsnį Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą už akių. Kadangi dėl ieškinio priimtinumo nekyla jokių abejonių, pagal šio 152 straipsnio 3 dalį Teisingumo Teismas turi patikrinti, ar Komisijos reikalavimai atrodo pagrįsti.

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

50 Pirmiausia primintina, kad pagal Susitarimo dėl išstojimo 87 straipsnio 1 dalį Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti ieškinius, kuriuos Komisija pareiškė pagal SESV 258 straipsnį per ketverius metus nuo pereinamojo laikotarpio, t. y. pagal šio susitarimo 2 straipsnio e punktą, siejamą su jo 126 ir 185 straipsniais, nuo 2020 m. vasario 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. (toliau – pereinamasis laikotarpis), pabaigos, jeigu ji mano, kad Jungtinė Karalystė iki pereinamojo laikotarpio pabaigos neįvykdė kokios nors pareigos pagal Sutartis.

51 Taigi, kadangi šiame ieškinyje nurodyta, kad Jungtinė Karalystė neįvykdė įsipareigojimų dėl, kaip matyti iš šio sprendimo 1 punkto, pereinamuoju laikotarpiu priimto 2020 m. vasario 19 d. ginčijamo sprendimo, o Komisija ieškinį pareiškė 2022 m. liepos 29 d., t. y. per ketverius metus nuo pereinamojo laikotarpio pabaigos, Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti šį ieškinį.

Dėl esmės

52 Grįsdama savo ieškinį Komisija pateikia keturis prieštaravimus, grindžiamus tuo, kad Jungtinė Karalystė pažeidė, pirma, ESS 4 straipsnio 3 dalį, antra, SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą, trečia, SESV 267 straipsnio pirmą ir trečią pastraipas ir, ketvirta, SESV 108 straipsnio 3 dalį, siejamus su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi; šios institucijos teigimu, kiekvieną iš šių pažeidimų lėmė ginčijamas sprendimas.

53 Dėl šių prieštaravimų pirmiausia pažymėtina, kad pagal Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 6 dalį Jungtinė Karalystė, net jeigu ji įsipareigojimų neįvykdė, kaip nurodyta šio sprendimo 51 punkte, po savo išstojimo iš Sąjungos, bet iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, nagrinėjant prieštaravimus, kuriuos Komisija pateikė savo ieškiniui pagrįsti, turi būti laikoma „valstybe nare“, o ne trečiąja valstybe; be to, šio 127 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad šiuo pereinamuoju laikotarpiu Jungtinei Karalystei taikoma Sąjungos teisė.

54 Remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, valstybių narių pareiga laikytis SESV nuostatų yra privaloma visoms jų valdžios institucijoms, įskaitant ir teismus pagal jų kompetenciją. Iš principo pagal SESV 258 straipsnį pripažinti, kad valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų, galima neatsižvelgiant į tai, dėl kurios šios valstybės narės institucijos veiksmų ar neveikimo neįvykdyti įsipareigojimai, net jei tai yra konstituciniu požiūriu nepriklausoma institucija (2020 m. sausio 28 d. Sprendimo *Komisija / Italija (Kovos su pavėluotu mokėjimu direktyva)*, C-122/18, EU:C:2020:41, 55 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

55 Komisijos pateiktų prieštaravimų pagrįstumą reikia įvertinti atsižvelgiant į šiuos argumentus, pirmiausia nagrinėjant antrąjį iš šių prieštaravimų.

Dėl antrojo prieštaravimo, grindžiamo SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos, siejamos su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi, pažeidimu

Ieškovės argumentai

56 Komisija teigia, kad Jungtinė Karalystė pažeidė SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą, siejamą su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi, nes klaidingai aiškindamas ir taikydamas sąvokas „vienos ar keleto trečiųjų šalių [teisės]“ ir „Sutarčių nuostatos neturi paveikti“, *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) ginčijamame sprendime konstatavo, kad Sąjungos teisė netaikoma Jungtinės Karalystės pareigai vykdyti arbitražo sprendimą pagal ICSID konvencijos 54 straipsnį.

57 Visų pirma dėl šios pareigos neatsiranda jokių vienos ar kelių trečiųjų valstybių teisių, nes ši byla susijusi tik su valstybėmis narėmis ir jų nacionaliniais subjektais. Be to, Sąjungos sutartys neturi poveikio jokiam Jungtinės Karalystės įsipareigojimui pagal ICSID konvenciją, nes visos reikšmingos šios konvencijos nuostatos gali būti aiškinamos taip, kad nebūtų kolizijos su atitinkamomis Sąjungos teisės normomis.

Teisingumo Teismo vertinimas

58 Primintina, kad pagal SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą Sutarčių nuostatos neturi paveikti teisių ir pareigų, kylančių iš tarptautinių susitarimų, sudarytų iki įstojimo į Sąjungą dienos, tarp vienos ar kelių valstybių narių ir vienos ar kelių trečiųjų šalių.

59 Remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, SESV 351 straipsnio pirma pastraipa siekiama laikantis tarptautinės teisės principų patikslinti, kad Sąjungos sutarčių taikymas neturi poveikio atitinkamos valstybės narės įsipareigojimui paisyti trečiųjų valstybių teisių, kylančių iš anksčiau sudaryto tarptautinio susitarimo, ir vykdyti atitinkamas savo pareigas (žr., be kita ko, 1980 m. spalio 14 d. Sprendimo *Burgoa*, 812/79, EU:C:1980:231, 8 punktą ir 2012 m. vasario 9 d. Sprendimo *Luksan*, C-277/10, EU:C:2012:65, 61 punktą). Ši nuostata yra visuotinė, nes taikoma bet kokiam tarptautiniam susitarimui, nepriklausomai nuo jo dalyko, galinčiam turėti įtakos Sąjungos sutartims (šiuo klausimu žr. 1993 m. rugpjūčio 2 d. Sprendimo *Levy*, C-158/91, EU:C:1993:332, 11 punktą).

60 Taigi SESV 351 straipsnio pirma pastraipa siekiama apsaugoti trečiųjų valstybių teises (1966 m. liepos 13 d. Sprendimas *Consten ir Grundig / Komisija*, 56/64 ir 58/64, EU:C:1966:41, p. 500), suteikiant galimybę atitinkamoms valstybėms narėms vykdyti įsipareigojimus pagal ankstesnį tarptautinį susitarimą (šiuo klausimu žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Air Transport Association of America ir kt.*, C-366/10, EU:C:2011:864, 61 punktą).

61 Vis dėlto pagal šią nuostatą neleidžiama valstybėms narėms Sąjungos vidaus santykiuose įgyvendinti iš tokių susitarimų kylančių teisių (šiuo klausimu žr. 1996 m. liepos 2 d. Sprendimo *Komisija / Liuksemburgas*, C-473/93, EU:C:1996:263, 40 punktą ir 2005 m. liepos 7 d. Sprendimo *Komisija / Austrija*, C-147/03, EU:C:2005:427, 58 punktą).

62 Vadinasi, SESV 351 straipsnio pirmoje pastraipoje žodžių junginys „teisės ir pareigos“, kiek tai susiję su „teisėmis“, reiškia trečiųjų valstybių teises, o kiek tai susiję su „pareigomis“ – valstybių narių pareigas (1962 m. vasario 27 d. Sprendimas *Komisija / Italija*, 10/61, EU:C:1962:2, p. 22 ir 1993 m. rugpjūčio 2 d. Sprendimo *Levy*, C-158/91, EU:C:1993:332, 12 punktas).

63 Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad siekiant nustatyti, ar pagal šią nuostatą Sąjungos teisės norma gali negalioti dėl anksčiau sudaryto tarptautinio susitarimo, svarbu išnagrinėti, ar jame yra atitinkamos valstybės narės įsipareigojimų, kuriuos vykdyti dar gali reikalauti šio susitarimo šalys trečiosios valstybės (žr., be kita ko, 1993 m. rugpjūčio 2 d. Sprendimo *Levy*, C-158/91, EU:C:1993:332, 13 punktą ir 2011 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Komisija / Slovakija*, C-264/09, EU:C:2011:580, 42 punktą).

64 Taigi, nors pagal SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą Sąjungos teisės norma gali negalioti dėl tarptautinio susitarimo, tam turi būti įvykdytos dvi sąlygos: susitarimas sudarytas anksčiau nei atitinkamoje valstybėje narėje įsigaliojo Sąjungos sutartys ir atitinkamai trečiajai valstybei iš jo turi kilti teisių, kurių laikytis ji gali reikalauti iš šios valstybės narės (šiuo klausimu žr. 1998 m. kovo 10 d. Sprendimo *T. Port*, C-364/95 ir C-365/95, EU:C:1998:95, 61 punktą).

65 Vadinasi, valstybės narės negali remtis šia nuostata, kai nagrinėjamu atveju nekyla klausimo dėl trečiųjų valstybių teisių (šiuo klausimu žr. 1988 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Deserbais*, 286/86, EU:C:1988:434, 18 punktą ir 1995 m. balandžio 6 d. Sprendimo *RTE ir ITP / Komisija*, C-241/91 P ir C-242/91 P, EU:C:1995:98, 84 punktą).

66 Atsižvelgiant būtent į šiuos principus reikia išnagrinėti, ar pagrįstas antrasis prieštaravimas, kurį pateikdama Komisija teigia, kad Jungtinė Karalystė pažeidė SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą, nes ginčijamame sprendime *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) klaidingai aiškino ir taikė šią nuostatą.

67 Šiuo klausimu primintina, kad tame sprendime minėtas teismas iš esmės konstatavo, kad SESV 351 straipsnio pirma pastraipa taikoma pagal ICSID konvenciją, visų pirma jos 54 straipsnį, Jungtinės Karalystės pareigai vykdyti arbitražo sprendimą, todėl atsižvelgiant į tai, kad Sąjungos teisė, be kita ko, SESV 107 ir 108 straipsniai (ją įpareigojime dėl sustabdymo, sprendime pradėti procedūrą ir galutiniame sprendime Komisija taikė šiam arbitražo sprendimui), netaikytina, ji negali būti kliūtis valstybių narių teismams vykdyti minėtą arbitražo sprendimą.

68 Siekiant įvertinti, ar, kaip teigia Komisija, toks SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos aiškinimas ir taikymas yra klaidingas, pirmiausia konstatuotina, kad yra nustatyta, jog ICSID konvencija, kurios šalis nėra Sąjunga ir kuri dėl to nėra Sąjungos teisės dalis, yra daugiašalė sutartis, kurią Jungtinė Karalystė prieš įstodama į Sąjungą sudarė tiek su valstybėmis narėmis, tiek su trečiosiomis

valstybėmis, todėl šis tarptautinis susitarimas gali patekti į SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos, t. y. Sąjungos teisės nuostatos, dėl kurios Teisingumo Teismas turi išimtinę jurisdikciją pateikti galutinį išaiškinimą, taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimo *Moldovos Respublika*, C-741/19, EU:C:2021:655, 45 punktą).

69 Kaip matyti iš šio sprendimo 59–65 punktuose primintos Teisingumo Teismo jurisprudencijos, vien to, kad valstybė narė ankščiau yra sudariusi tarptautinį susitarimą su trečiosiomis valstybėmis, nepakanka, kad būtų galima taikyti šią nuostatą, nes tokiais tarptautiniais susitarimais valstybių narių tarpusavio santykiuose galima remtis tik tuo atveju, kai, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, iš šių susitarimų trečiosioms valstybėms kyla teisių, kurių laikytis jos gali reikalauti iš atitinkamos valstybės narės.

70 Taigi toliau reikia išnagrinėti, ar ICSID konvencijoje Jungtinei Karalystei nustatytos pareigos dėl arbitražo sprendimo vykdymo, kurių ji turi laikytis santykiuose su trečiosiomis valstybėmis, o šios turi teisę jomis remtis prieš Jungtinę Karalystę, kaip tai suprantama pagal SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą.

71 Šiuo klausimu primintina, kad arbitražo sprendimu jį priėmęs teismas, įsteigtas pagal ICSID konvenciją, taikydamas arbitražinę išlygą, numatytą Švedijos Karalystės ir Rumunijos DIS, sudarytoje prieš Rumunijai įstojant į Sąjungą, įpareigojo Rumuniją atlyginti investuotojams, Švedijos piliečiams ir jų kontroliuojamoms bendrovėms, žalą, kurią jie tariamai patyrė dėl to, kad pažeisdama šią DIS Rumunija iki savo įstojimo į Sąjungą panaikino regioninę pagalbos sistemą.

72 Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, tokia dvišalė sutartis nuo Rumunijos įstojimo į Sąjungą turi būti laikoma dvi valstybes nares saistančia sutartimi (pagal analogiją žr. 2009 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Budějovický Budvar*, C-478/07, EU:C:2009:521, 97 ir 98 punktus).

73 Vadinasi, šiuo atveju inicijuodami ginčo nagrinėjimą *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) investuotojai siekė įpareigoti valstybę narę, t. y. Jungtinę Karalystę, vykdyti arbitražo sprendimą pagal ICSID konvenciją ir užtikrinti, kad kita valstybė narė, šiuo atveju Rumunija, laikytųsi įsipareigojimų pagal DIS santykiuose su dar viena valstybe nare, t. y. Švedijos Karalyste.

74 Taigi iš to matyti, kad šis ginčas buvo susijęs su tariama Jungtinės Karalystės pareiga laikytis ICSID konvencijos nuostatų santykiuose su Švedijos Karalyste ir jos nacionaliniais subjektais, o atitinkamai ir su tariama pastarųjų teise reikalauti, kad Jungtinė Karalystė šių nuostatų laikytųsi.

75 Vis dėlto trečioji valstybė neturi teisės reikalauti, kad Jungtinė Karalystė pagal ICSID konvenciją vykdytų arbitražo sprendimą. Iš tiesų, remiantis generalinio advokato išvados 133–137 punktuose nurodytais motyvais, ir, kaip grįsdama šį prieštaravimą teigė Komisija, šiuo tarptautiniu susitarimu, nepaisant jo daugiašalio pobūdžio, siekiama reglamentuoti susitariančiųjų šalių dvišalius santykius – analogiškai kaip ir dvišale sutartimi (pagal analogiją žr. 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimo *Moldovos Respublika*, C-741/19, EU:C:2021:655, 64 punktą).

76 Šiuo klausimu visų pirma pažymėtina, kad nors *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) ginčijamo sprendimo 104–108 punktuose padarė išvadą, kad egzistuoja tokia teisė, kuria trečiosios valstybės galėtų remtis santykiuose su Jungtine Karalyste, šis nacionalinis teismas, kaip nurodyta generalinio advokato išvados 147–149 punktuose, iš esmės apsiriboja teiginiu, jog ICSID konvenciją sudariusios trečiosios valstybės gali būti suinteresuotos tuo, kad valstybė narė, kaip antai Jungtinė Karalystė, laikytųsi įsipareigojimų kitai

valstybei narei, vykdydama pagal šios konvencijos nuostatas į jos taikymo sritį patenkantį arbitražo sprendimą. Tačiau toks vien faktinis interesas negali būti prilygintas „teisei“, kaip ji suprantama pagal SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą, galinčiai pateisinti šios nuostatos taikymą.

77 Vis dėlto konstatuotina, kad ginčijamame sprendime *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) nenagrinėjo esminio klausimo – kiek trečioji valstybė galėtų visų pirma pagal ICSID konvencijos 64 straipsnį reikalauti Jungtinės Karalystės tarptautinės atsakomybės už jos įsipareigojimų pagal šią konvenciją nesilaikymą vykdant arbitražo sprendimą, priimtą išnagrinėjus valstybių narių ginčą.

78 Pabrėžtina, kad SESV 351 straipsnio pirma pastraipa yra teisės norma, pagal kurią, jei įvykdytos jos taikymo sąlygos, gali būti leista nukrypti nuo Sąjungos teisės, įskaitant pirminę teisę, taikymo (2022 m. spalio 28 d. Sprendimo *Generalstaatsanwaltschaft München (Ekstradicija ir „ne bis in idem“)*, C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, 119 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

79 Taigi ši nuostata gali turėti didelį poveikį Sąjungos teisinei sistemai, nes, kaip nurodyta generalinio advokato išvados 140 ir 175 punktuose, ja leidžiama nukrypti nuo Sąjungos teisės viršenybės principo (šiuo klausimu žr. 1995 m. kovo 28 d. Sprendimo *Evans Medical ir Macfarlan Smith*, C-324/93, EU:C:1995:84, 26–28 punktus), kuris yra vienas iš esminių šios teisės ypatumų (žr., be kita ko, 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimo *Moldovos Respublika*, C-741/19, EU:C:2021:655, 43 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

80 Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad, jeigu būtų vadovaujamasi ginčijamu sprendimu, visos valstybės narės, kurios sudarė ICSID konvenciją prieš įstodamos į Sąjungą, o tokių yra dauguma, galėtų, remdamosi SESV 351 straipsnio pirma pastraipa, iš Sąjungos teismų sistemos pašalinti ginčus, susijusius su Sąjungos teise, patikėdamos juos pagal šią konvenciją įsteigtiems arbitražo teismams. Vis dėlto iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, įtvirtintos 2018 m. kovo 6 d. Sprendime *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158), matyti, kad ESS ir SESV numatyta teisminių teisių gynimo priemonių sistema pakeitė tarp valstybių narių nustatytas arbitražo procedūras (2022 m. sausio 25 d. Sprendimo *Komisija / European Food ir kt.*, C-638/19 P, EU:C:2022:50, 145 punktas).

81 Taigi, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, SESV 351 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama siaurai, kad Sąjungos sutartyse numatytos bendrosios taisyklės neprarastų savo prasmės (šiuo klausimu žr. 2022 m. spalio 28 d. Sprendimo *Generalstaatsanwaltschaft München (Ekstradicija ir „ne bis in idem“)*, C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, 120 punktą).

82 Šiomis aplinkybėmis prieš darydamas išvadą, kad dėl SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos Sąjungos teisė netaikoma Jungtinei Karalystei pagal ICSID konvenciją tenkančiai pareigai vykdyti arbitražo sprendimą, *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) bet kuriuo atveju turėjo išsamiai išnagrinėti, ar dėl tokios pareigos, nepaisant to, kad ji susijusi su arbitražo sprendimu, kuriame konstatuota, kad valstybė narė pažeidė su kita valstybe nare sudarytą dvišalę sutartį, atsiranda ir teisių, kuriomis trečiosios valstybės galėtų remtis santykiuose su šiomis valstybėmis narėmis.

83 Vis dėlto tokio išsamaus nagrinėjimo, atsižvelgiant į principą, pagal kurį bet kokia Sąjungos teisės viršenybės išimtis turi būti aiškinama siaurai, ginčijamame sprendime nėra, todėl tas sprendimas negali paneigti šio Teisingumo Teismo sprendimo 73–75 punktuose išdėstytų aplinkybių.

84 Taigi, net nesant reikalo nagrinėti Komisijos argumentų dėl SESV 351 straipsnio pirmoje pastraipoje vartojamo žodžių junginio „Sutarčių nuostatos neturi paveikti“ apimties, konstatuotina, kad *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) ginčijamame sprendime klaidingai aiškino ir taikė šią nuostatą, suteikdamas jai plačią taikymo sritį, t. y. kad ji taikoma Jungtinei Karalystei pagal ICSID konvenciją tenkančiai pareigai vykdyti arbitražo sprendimą, todėl Sąjungos teisė negali trukdyti šiam vykdymui, nes ji netaikytina.

85 Vis dėlto negalima pritarti tam, kad valstybės narės teismas, juo labiau teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti skundžiami teismine tvarka, kaip šiuo atveju *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas), galėtų pateikti klaidingą Sąjungos teisės aiškinimą, kurio tikslas ir poveikis – sąmoningai netaikyti visos Sąjungos teisės.

86 Iš tiesų toks aiškinimas, dėl kurio, kaip matyti iš šio sprendimo 78 ir 79 punktų, nukrypstama nuo Sąjungos teisės viršenybės principo, kuris yra viena iš esminių šios teisės ypatybių, gali pakenkti Sąjungos teisės nuoseklumui, visiškam veiksmingumui, autonomijai ir galiausiai savitam Sutartimis sukurtam teisės pobūdžiui (šiuo klausimu žr. 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimo *Moldovos Respublika*, C-741/19, EU:C:2021:655, 46 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

87 Taigi darytina išvada, kad ginčijamu sprendimu *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) labai pakenkė Sąjungos teisinei sistemai.

88 Vadinasi, reikia pritarti antrajam prieštaravimui, grindžiamam SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos, siejamos su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi, pažeidimu.

Dėl pirmojo prieštaravimo, grindžiamo ESS 4 straipsnio 3 dalies, siejamos su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi, pažeidimu

Ieškovės argumentai

89 Pateikdama pirmąjį prieštaravimą Komisija teigia, kad Jungtinė Karalystė pažeidė ESS 4 straipsnio 3 dalį, siejamą su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi, nes *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) ginčijamu sprendimu išnagrinėjo klausimą dėl SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos išaiškinimo ir jos taikymo arbitražo sprendimo vykdymui, nors klausimas dėl šio aiškinimo buvo išspręstas Komisijos sprendimu ir tebebuvo nagrinėjamas Sąjungos teismuose.

90 Kai nacionalinis teismas nagrinėja bylą, dėl kurios jau pradėtas Komisijos tyrimas arba Sąjungos teismuose nagrinėjama byla, pagal lojalaus bendradarbiavimo pareigą tas nacionalinis teismas privalo sustabdyti bylos nagrinėjimą, nebent nėra jo numatomo priimti sprendimo ir būsimo Komisijos akto ar Sąjungos teismų sprendimo kolizijos pavojaus.

91 Per vykdymo procedūrą, kurią šiuo atveju inicijavo investuotojai Jungtinėje Karalystėje, *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) buvo pateiktas ieškinys, kurį nagrinėjant tą pačią Sąjungos teisės nuostatą reikėjo išaiškinti dėl tos pačios priemonės, dėl kurios Komisija jau buvo priėmusi sprendimą, o Sąjungos teismai dar turėjo priimti savo sprendimą.

92 Nors *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) iš pradžių pripažino, kad pateikus apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo lojalaus bendradarbiavimo pareiga toliau taikoma, kol Sąjungos teismai priims galutinį sprendimą, jis galiausiai padarė išvadą, kad ši pareiga nagrinėjamu atveju netaikytina, remdamasis klaidingais motyvais, dėl ko atsirado jo sprendimo ir Komisijos ir (arba) Teisingumo Teismo sprendimų tuo pačiu klausimu kolizijos pavojus.

Teisingumo Teismo vertinimas

93 Primintina, kad pagal ESS 4 straipsnio 3 dalies antrą ir trečią pastraipas valstybės narės, pirma, imasi bet kurių reikiamų bendrų ar specialių priemonių, kad užtikrintų pagal Sutartis ar Sąjungos institucijų aktus atsirandančių pareigų vykdymą, ir, antra, padeda Sąjungai įgyvendinti jos uždavinius ir nesiima jokių priemonių, kurios gali trukdyti siekti Sąjungos tikslų.

94 Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją iš šioje nuostatoje įtvirtinto lojalaus bendradarbiavimo principo matyti, kad valstybės narės, visų pirma nacionaliniai teismai, turi imtis visų priemonių, galinčių užtikrinti Sąjungos teisės galiojimą ir veiksmingumą (žr., be kita ko, 2022 m. kovo 8 d. Sprendimo *Komisija / Jungtinė Karalystė (Kova su sukčiavimu nuvertinant prekes)*, C-213/19, EU:C:2022:167, 584 punktą).

95 Konkrečiai kalbant, SESV 107 ir 108 straipsniuose numatytų Sąjungos teisės normų valstybės pagalbos srityje taikymas grindžiamas, pirma, nacionalinių teismų ir, antra, Komisijos ir Sąjungos teismų lojalaus bendradarbiavimo pareiga, pagal kurią kiekviena institucija veikia pagal Sutartyje jai priskirtas funkcijas (2020 m. kovo 4 d. Sprendimo *Buonotourist / Komisija*, C-586/18 P, EU:C:2020:152, 89 punktas).

96 Šiuo klausimu iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad valstybės pagalbos srityje nacionaliniai teismai gali nagrinėti bylas, kuriose jie turi išaiškinti ir taikyti SESV 107 straipsnio 1 dalyje nurodytą sąvoką „pagalba“, visų pirma kad būtų nustatyta, ar valstybės priemonė buvo priimta pažeidžiant SESV 108 straipsnio 3 dalį. Kita vertus, nacionaliniai teismai neturi jurisdikcijos spręsti dėl valstybės pagalbos suderinamumo su vidaus rinka. Iš tiesų pagalbos priemonių ar pagalbos schemos suderinamumo su vidaus rinka vertinimas priskiriamas išimtinei Komisijos, kontroliuojamos Sąjungos teismo, kompetencijai (2020 m. kovo 4 d. Sprendimo *Buonotourist / Komisija*, C-586/18 P, EU:C:2020:152, 90 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

97 Privalėdami bendradarbiauti taikant šias nuostatas nacionaliniai teismai turi imtis visų reikiamų bendrųjų ar specialiųjų priemonių, tinkamų užtikrinti iš Sąjungos teisės kylančių pareigų vykdymą, ir nesiimti priemonių, kurios gali trukdyti įgyvendinti Sutarties tikslus, kaip matyti iš ESS 4 straipsnio 3 dalies (2023 m. sausio 12 d. Sprendimo *DOBELES HES*, C-702/20 ir C-17/21, EU:C:2023:1, 77 punktas). Visų pirma jie neturėtų priimti sprendimų, prieštaraujančių Komisijos sprendimui, net jeigu yra laikinas (2013 m. lapkričio 21 d. Sprendimo *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, EU:C:2013:755, 41 punktas).

98 Taigi, kai nacionalinio teismo nagrinėjamos bylos baigtis priklauso nuo to, ar Komisijos sprendimas yra galiojantis, iš lojalaus bendradarbiavimo pareigos matyti, kad nacionalinis teismas, siekdamas nepriimti tam Komisijos sprendimui prieštaraujančio sprendimo, turi sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol Sąjungos teismai priims galutinį sprendimą dėl ieškinio dėl panaikinimo, nebent jis mano, kad konkretaus atvejo aplinkybėmis yra pagrindas pateikti

Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą dėl Komisijos sprendimo galiojimo (2018 m. liepos 25 d. Sprendimo *Georgsmarienhütte ir kt.*, C-135/16, EU:C:2018:582, 24 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

99 Šiomis aplinkybėmis taip pat pažymėtina, jog iš esmės preziumuojama, kad Sąjungos institucijų aktai yra teisėti, kol nėra panaikinti ar atšaukti (žr., be kita ko, 2020 m. balandžio 2 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija, Vengrija ir Čekijos Respublika (Laikinas tarptautinės apsaugos prašytojų perkėlimo mechanizmas)*, C-715/17, C-718/17 ir C-719/17, EU:C:2020:257, 139 punktą).

100 Nagrinėjamu atveju primintina, kad galutiniame sprendime, priimtame per SESV 108 straipsnio 2 dalyje numatytą procedūrą po to, kai buvo nustatytas įpareigojimas dėl sustabdymo ir priimtas sprendimas pradėti procedūrą, Komisija pripažino, kad arbitražo sprendimu priteistas žalos atlyginimas yra su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

101 Šiuo tikslu Komisija tiek sprendimo pradėti procedūrą 51–54 konstatuojamosiose dalyse, tiek galutinio sprendimo 126–129 konstatuojamosiose dalyse konstatavo, kaip matyti iš šio Teisingumo Teismo sprendimo 21 punkto, kad SESV 351 straipsnio pirma pastraipa netrukdo taikyti SESV 107 ir 108 straipsnių arbitražo sprendimo vykdymui. Konkrečiai šiuo klausimu Komisija nusprendė, kad SESV nuostatų valstybės pagalbos srityje taikymas arbitražo sprendimu priteistam žalos atlyginimui negali turėti įtakos SESV 351 straipsnio pirmoje pastraipoje numatytoms teisėms ir pareigoms, nes, pirma, DIS yra dviejų valstybių narių sudaryta sutartis ir, antra, jokia ICSID konvenciją pasirašiusi ir ratifikavusi trečioji valstybė nėra DIS, dėl kurios pradėta nagrinėjama procedūra, šalis.

102 Grįsdami Bendrajame Teisme pagal SESV 263 straipsnį pareikštą ieškinį dėl galutinio sprendimo panaikinimo investuotojai savo pirmuosiuose pagrinduose bylose T-624/15 ir T-694/15, taip pat trečiajame pagrinde byloje T-704/15 teigė, kad šie Komisijos argumentai yra klaidingi. Vis dėlto Bendrojo Teismo sprendimu tas sprendimas buvo panaikintas dėl kitų priežasčių, t. y. dėl to, kad Komisija neturėjo kompetencijos *ratione temporis* pagal SESV 108 straipsnį, nenagrinėjant šių pagrindų.

103 Būtent šiomis aplinkybėmis investuotojai kreipėsi į *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas), prašydami Jungtinėje Karalystėje vykdyti arbitražo sprendimą dėl Rumunijos, taigi ir sumokėti juo priteistą žalos atlyginimą; grįsdami šį reikalavimą jie teigė, kad nei Sąjungos institucijose pagal SESV 107 ir 108 straipsnius vykstančios procedūros, nei SESV 351 straipsnio pirma pastraipa nėra kliūtis tokiam vykdymui.

104 Iš to matyti, kad, kaip pažymėta generalinio advokato išvados 79 punkte, procedūros Sąjungos institucijose ir procesas *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) vyko dėl to paties klausimo, t. y. iš esmės dėl arbitražo sprendimo vykdymo Sąjungoje, dėl tų pačių nuostatų, visų pirma SESV 107 ir 108 straipsnių ir SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos, aiškinimo ir dėl Komisijos sprendimų, kuriuos ji, siekdama užkirsti kelią tokiam vykdymui, priėmė pagal SESV 107 ir 108 straipsnius, galiojimo ar veiksmingumo.

105 Taigi pats *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) ginčijamo sprendimo 51 punkte pažymėjo, kad Bendrojo Teismo sprendimas „neturi poveikio Komisijos atliekamam valstybės pagalbos tyrimui“, todėl „sprendimo pradėti procedūrą poveikis

išlieka“, ir kad „negali būti tikras“, jog Bendrojo Teismo sprendimu neleidžiama Komisijai „pertvarkyti savo tyrimo šioje byloje taip, kad būtų išvengta klaidų, dėl kurių buvo panaikintas galutinis sprendimas“.

106 Šiomis aplinkybėmis, kaip jau nurodyta šio sprendimo 32 punkte, *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) ginčijamo sprendimo 56 punkte pažymėjo, kad jam kelia „susirūpinimą galimai prieštaringi sprendimai dėl to paties dalyko ir tų pačių šalių“, nes „jis negali pripažinti, kad nėra tokių sprendimų kolizijos pavojaus“, o jeigu šis pavojus pasitvirtintų, būtų „iš esmės sukliudyta taikyti Sąjungos teisę“, todėl „vien to, kad Teisingumo Teisme dar nagrinėjamas apeliacinis skundas, kuris iš tikrųjų gali būti patenkintas, iš esmės pakanka, kad būtų taikoma lojalaus bendradarbiavimo pareiga“.

107 Taigi *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) buvo visiškai žinoma, kad jeigu leistų vykdyti arbitražo sprendimą Jungtinėje Karalystėje, toks jo sprendimas sutrukdytų tiek administracinei procedūrai, pradėtai Komisijoje pagal SESV 107 ir 108 straipsnius, tiek teismo procesui, pradėtam Sąjungos teismuose pagal SESV 263 straipsnį.

108 Tiesa, tuo metu, kai *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) priėmė ginčijamą sprendimą, galutinis sprendimas jau buvo panaikintas Bendrojo Teismo sprendimu.

109 Vis dėlto toks panaikinimas neturi jokios įtakos lojalaus bendradarbiavimo pareigai, tenkančiai *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) pagal ESS 4 straipsnio 3 dalį, siejamą su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi.

110 Pirma, kaip teisingai pažymi Komisija, dėl galutinio sprendimo panaikinimo nebuvo paneigtas nei įpareigojimas dėl sustabdymo, nei sprendimas pradėti procedūrą. Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, Sąjungos teisės akto panaikinimas nebūtinai paveikia parengiamuosius aktus, o procedūra, per kurią keičiamas panaikintas aktas, gali iš principo būti atnaujinta konkrečiai nuo to momento, kai buvo padarytas pažeidimas (2017 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Riva Fire / Komisija*, C-89/15 P, EU:C:2017:713, 34 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

111 Nagrinėjamu atveju, nors Bendrojo Teismo sprendimu galutinis sprendimas iš tiesų buvo panaikintas dėl to, kad Komisija neturėjo kompetencijos *ratione temporis* pagal SESV 108 straipsnį, tai buvo padaryta to Bendrojo Teismo sprendimo 108 punkte pažymėjus, kaip jau nurodyta šio Teisingumo Teismo sprendimo 25 punkte, kad Komisija nediferencijavo susigrąžintinų žalos atlyginimo sumų už laikotarpį iki ir po Rumunijos įstojimo į Sąjungą.

112 Iš to matyti, kad Bendrojo Teismo sprendimas netrukdė Komisijai – tai, kaip jau nurodyta šio Teisingumo Teismo sprendimo 105 punkte, ginčijamo sprendimo 51 punkte pažymėjo pats *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) – atnaujinti SESV 108 straipsnio 2 dalyje numatytos oficialios tyrimo procedūros, apsiribojant žalos atlyginimu už laikotarpį po minėto įstojimo.

113 Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad sprendimas pradėti procedūrą, kuriuo atmetama galimybė taikyti SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą, toliau turėjo poveikį, o tai minėtame 51 punkte pripažino ir *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas).

114 Antra, kadangi Komisija apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo pateikė prieš priimant ginčijamą sprendimą ir nors apeliacinis skundas pagal SESV 278 straipsnį neturi stabdomojo poveikio, tuo metu, kai *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) priėmė ginčijamą sprendimą, Sąjungos teismas dar nebuvo galutinai išsprendęs klausimo dėl galutinio sprendimo galiojimo.

115 Iš tiesų nebuvo galima atmesti galimybės, kad Teisingumo Teismas savo ruožtu panaikins Bendrojo Teismo sprendimą ir grąžins jam nagrinėti kitus galutinio sprendimo panaikinimo pagrindus, įskaitant tuos, kurie grindžiami SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos pažeidimu. Beje, taip atsitiko po 2022 m. sausio 25 d. Sprendimo *Komisija / European Food ir kt.* (C-638/19 P, EU:C:2022:50), priimto vėliau nei ginčijamas sprendimas ir pagrįsta nuomonė.

116 Taigi iš to, kas išdėstyta, matyti, kad tuo metu, kai *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) priėmė ginčijamą sprendimą, klausimą dėl to, kokį poveikį SESV 351 straipsnio pirma pastraipa turi tam, kad Sąjungos teisė, visų pirma SESV 107 ir 108 straipsniai, taikoma arbitražo sprendimo vykdymui, Komisija buvo preliminariai išnagrinėjusi sprendime pradėti procedūrą (jame, kaip pažymėta šio Teisingumo Teismo sprendimo 101 punkte, ji atmetė galimybę taikyti SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą) ir jį dar galėjo įvertinti Sąjungos teismas vykstant pagal SESV 263 straipsnį teismo procesui dėl galutinio sprendimo panaikinimo.

117 Šiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad tuo metu, kai *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) priėmė ginčijamą sprendimą, kilo prieštaringų sprendimų pavojus, kuris, beje, pasitvirtino, nes tame sprendime nuspręsta taikyti SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą ir pagal ICSID konvenciją vykdyti arbitražo sprendimą, o sprendime pradėti procedūrą, kaip ir galutiniame sprendime, kurio teisėtumas ginčijamo sprendimo priėmimo dieną jau buvo apskųstas, nuspręsta visiškai priešingai.

118 Šios išvados negali paneigti nė vienas iš šio sprendimo 35 punkte nurodytų *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) motyvų, kuriais remiantis siekta atmesti galimybę nagrinėjamu atveju taikyti lojalaus bendradarbiavimo pareigą.

119 Pirma, dėl motyvo, kad klausimai, susiję su įsipareigojimų pagal ankstesnius tarptautinius susitarimus, kurių šalis nėra Sąjunga, buvimu ir apimtimi siekiant taikyti SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą, priklauso ne tik Sąjungos teismų jurisdikcijai arba net jai nepriklauso, pirmiausia reikia pažymėti, kad pagal ESS 4 straipsnio 3 dalį nacionaliniams teismams tenkanti lojalaus bendradarbiavimo pareiga visiškai negrindžiama prielaida, kad tam tikri klausimai priklauso išimtinei Sąjungos teismų ar nacionalinių teismų jurisdikcijai; priešingai, ji paremta prielaida, kad tas pats klausimas gali priklausyti kiekvieno iš šių teismų konkuruojančiai jurisdikcijai, todėl kyla prieštaringų sprendimų pavojus.

120 Klausimas, kuris nagrinėjamu atveju buvo pateiktas tiek *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas), tiek Komisijai ir Sąjungos teismams, susijęs su SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos – Sąjungos teisės nuostatos, kurios galutinis išaiškinimas, kaip jau nurodyta šio sprendimo 68 punkte, priklauso išimtinei Teisingumo Teismo jurisdikcijai, o jo pagal SESV 267 straipsnį priimtas sprendimas yra privalomas nacionaliniams teismams priimant sprendimą jų nagrinėjamoje byloje, – taikymo sritimi (šiuo klausimu žr., be kita ko, 2016 m. liepos 5 d. Sprendimo *Ognyanov*, C-614/14, EU:C:2016:514, 33 punktą).

121 Visų pirma šiuo klausimu pažymėtina, kad SESV 351 straipsnio pirmoje pastraipoje nėra jokios nuorodos į valstybių narių ar tarptautinę teisę, todėl šioje nuostatoje vartojamos sąvokos laikytinos autonomiškomis Sąjungos teisės sąvokomis, kurios visoje Sąjungos teritorijoje turi būti aiškinamos vienodai (šiuo klausimu žr. 2021 m. birželio 22 d. Sprendimo *Venesuela / Taryba (Poveikis trečiajai valstybei)*, C-872/19 P, EU:C:2021:507, 42 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

122 Vadinasi, Sąjungos teismai turi jurisdikciją nustatyti, ar ankstesniame valstybių narių su trečiosiomis valstybėmis sudarytame tarptautiniame susitarime, kaip antai ICSID konvencijoje, atitinkamai valstybei narei, šiuo atveju Jungtinei Karalystei, numatytos pareigos, kurių laikytis turi teisę reikalauti trečioji valstybė, ir ar Sąjungos sutartys turi poveikį šioms teisėms ir pareigoms, kaip tai suprantama pagal SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą.

123 Kaip ginčijamo sprendimo 99 punkte pripažino *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas), taip yra nagrinėjant ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį arba ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo pagal SESV 258 straipsnį. Siekdamas išspręsti klausimą dėl argumento, grindžiamo, atsižvelgiant į ankstesnį tarptautinį susitarimą, SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos pažeidimu, kurį padarė, nelygu atvejis, Sąjungos institucija ar valstybė narė, pagrįstumo Sąjungos teismas turi būtinai išnagrinėti šio susitarimo taikymo sritį, kad galėtų priimti sprendimą dėl pareikšto ieškinio, antraip būtų pažeistas veiksmingos teisminės gynybos principas (šiuo klausimu žr. 1995 m. balandžio 6 d. Sprendimo *RTE ir ITP / Komisija*, C-241/91 P ir C-242/91 P, EU:C:1995:98, 84 punktą ir 2011 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Komisija / Slovakija*, C-264/09, EU:C:2011:580, 40 ir 42 punktus).

124 Tas pats pasakytina, priešingai, nei tame pačiame ginčijamo sprendimo 99 punkte teigia *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas), ir tuo atveju, kai į Teisingumo Teismą kreipiamasi pagal SESV 267 straipsnį prejudicinio sprendimo priėmimo procedūroje.

125 Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad būtent nacionalinis teismas turi patikrinti, kokie įsipareigojimai pagal ankstesnį tarptautinį susitarimą tenka atitinkamai valstybei narei ir kokia jų apimtis, kad būtų galima nustatyti, kiek šie įsipareigojimai trukdo taikyti Sąjungos teisę (žr., be kita ko, 1993 m. rugpjūčio 2 d. Sprendimo *Levy*, C-158/91, EU:C:1993:332, 21 punktą ir 1997 m. sausio 14 d. Sprendimo *Centro-Com*, C-124/95, EU:C:1997:8, 58 punktą).

126 Vis dėlto ši jurisprudencija, atspindinti iš principo Teisingumo Teismui ir nacionaliniams teismams priskirtas skirtingas funkcijas prejudicinio sprendimo priėmimo procedūroje, negali būti suprantama taip, kad dėl šios priežasties Teisingumo Teismas neturi jokios jurisdikcijos pagal SESV 267 straipsnį nagrinėti tarptautinio susitarimo, kaip antai ICSID konvencijos, nuostatų taikymo srities, kad nustatytų, ar šiam susitarimui gali būti taikoma SESV 351 straipsnio pirma pastraipa.

127 Juo labiau taip nėra tuo atveju, kai, kaip ir šios bylos aplinkybėmis, šios nuostatos taikymas tokiam tarptautiniam susitarimui gali turėti lemiamą įtaką Sąjungos teismų sprendimui dėl tuo pačiu metu pagal SESV 263 straipsnį juose nagrinėjamo tiesioginio ieškinio, pareikšto siekiant panaikinti Komisijos sprendimą, kaip antai galutinį sprendimą, kuriame, kaip ir sprendime pradėti procedūrą, padaryta išvada, kad SESV 351 straipsnio pirma pastraipa netaikoma Jungtinės Karalystės pareigai vykdyti arbitražo sprendimą pagal ICSID konvenciją.

128 Tuo atveju, kai nagrinėdamas ieškinį dėl panaikinimo Sąjungos teismas turi priimti sprendimą dėl Sąjungos teisės akto galiojimo, su nacionalinių teismų ir Sąjungos teismo funkcijų padalijimu suderinama tai, kad tik Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti atitinkamą ankstesnį tarptautinį susitarimą ir nustatyti, ar pagal SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą užkertamas kelias taikyti Sąjungos teisę tuo teisės aktu, nes pagal suformuotą jurisprudenciją Teisingumo Teismas turi išimtinę jurisdikciją pripažinti Sąjungos teisės aktą negaliojančiu (2022 m. vasario 22 d. Sprendimo *RS (Konstitucinio Teismo sprendimų padariniai)*, C-430/21, EU:C:2022:99, 71 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

129 Antra, dėl motyvo, kad šiuo atveju nacionaliniuose ir Sąjungos teismuose keliami klausimai nesutampa, kiek tai susiję su nagrinėjamomis ICSID konvencijos nuostatomis ir dalyvaujančiomis valstybėmis narėmis, konstatuotina, kad tiek Komisijos pagal SESV 107 ir 108 straipsnius vykdoma procedūra ir Sąjungos teismuose pradėta byla, tiek Jungtinės Karalystės teismuose nagrinėta byla buvo susijusios su vienos valstybės narės pagal šią konvenciją vykdomu dėl kitos valstybės narės priimtu arbitražo sprendimu ir jose kilo tas pats klausimas, t. y. kiek tokiomis aplinkybėmis pagal SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą buvo galima netaikyti Sąjungos teisės, nes visos šios valstybės narės minėtą konvenciją sudarė prieš įstodamos į Sąjungą.

130 Šiuo klausimu neturi reikšmės tai, kad nacionaliniuose teismuose ir Sąjungos institucijose buvo remiamasi skirtingomis ICSID konvencijos nuostatomis, t. y. jos 53 arba 54 straipsniu, ar tai, kad dalyvavo kita valstybė narė, t. y. atitinkamai Jungtinė Karalystė arba Rumunija, kurios yra ICSID konvencijos susitariančiosios valstybės, nes per šias procedūras galėjo būti priimti prieštaringi sprendimai.

131 Bet kuriuo atveju ginčijamame sprendime klaidingai teigiama, kad ICSID konvencijos 54 straipsnis Sąjungos teismuose netaikytinas. Iš galutinio sprendimo 31 ir 32 konstatuojamųjų dalių matyti, kad investuotojai prašė, remdamiesi šiuo straipsniu, priverstinai vykdyti arbitražo sprendimą Rumunijoje, todėl Bendrajame Teisme nurodytas ne tik šios konvencijos 53 straipsnis, bet ir jos 54 straipsnis, o tai ginčijamo sprendimo 113 punkte pažymi ir pats *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas).

132 Trečia, dėl motyvo, kad tikimybė, jog Sąjungos teismas priims sprendimą dėl SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos taikymo iki narystės Sąjungoje prisiimtiems įsipareigojimams pagal ICSID konvenciją, kiek tai susiję su arbitražo sprendimu, yra menka, pakanka pažymėti, kad jeigu Komisijos apeliacinis skundas dėl Bendrojo Teismo sprendimo būtų patenkintas, Teisingumo Teismas pagal savo Statuto 61 straipsnio pirmą pastraipą galėtų arba pats paskelbti galutinį sprendimą, arba grąžinti bylą Bendrajam Teismui, o tai abiem atvejais reiškia, kad Sąjungos teismai turi išnagrinėti pirmojoje instancijoje pateiktus ieškinio pagrindus, grindžiamus SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos pažeidimu. Kadangi šiuo atveju Teisingumo Teismas panaikino Bendrojo Teismo sprendimą ir grąžino jam bylą, šie pagrindai dar nagrinėjami Bendrajame Teisme.

133 Atvirkščiai, jei šis apeliacinis skundas būtų atmestas, Komisija privalėtų atnaujinti procedūrą, susijusią su SESV 107 ir 108 straipsnių taikymu arbitražo sprendime nustatytam žalos atlyginimui, ir šiomis aplinkybėmis dar kartą įvertinti klausimą dėl SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos, taigi ir ICSID konvencijos, poveikio šiai procedūrai, neužkertant kelio vėliau pareikšti ieškinį pagal SESV 263 straipsnį Sąjungos teisme.

134 Vadinasi, neatsižvelgiant į tai, koks būtų priimtas sprendimas dėl Komisijos pateikto apeliacinio skundo dėl Bendrojo Teismo sprendimo, tuo metu, kai *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) priėmė ginčijamą sprendimą, nebuvo galima manyti, kad tikimybė, jog Sąjungos teismas išnagrinės klausimą dėl SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos taikymo arbitražo sprendimo vykdymui pagal ICSID konvenciją, buvo menka.

135 Taigi reikia pritarti pirmajam prieštaravimui, grindžiamam ESS 4 straipsnio 3 dalies, siejamos su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi, pažeidimu.

Dėl trečiojo prieštaravimo, grindžiamo SESV 267 straipsnio pirmos ir trečios pastraipų, siejamų su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi, pažeidimu

Ieškovės argumentai

136 Komisija teigia, kad Jungtinė Karalystė pažeidė SESV 267 straipsnio pirmą ir trečią pastraipas, siejamas su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi, nes *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) priėmė ginčijamą sprendimą prieš tai nepateikęs Teisingumo Teismui prejudicinio klausimo nei dėl įpareigojimo dėl sustabdymo ir sprendimo pradėti procedūrą galiojimo, nei dėl SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos, kuri nėra *acte clair* arba *acte éclairé*, išaiškinimo.

137 Pirma, dėl to, kad nesikreipta su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl galiojimo, Komisija teigia, kad dėl ginčijamo sprendimo įpareigojimas dėl sustabdymo ir sprendimas pradėti procedūrą tapo neveiksmingi. Iš tiesų atsisakydamas vykdyti šį įpareigojimą ir sprendimą, dėl kurių pagal SESV 108 straipsnio 3 dalies paskutinį sakinį reikėjo sustabdyti nagrinėjamos pagalbos mokėjimą, *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) veikė taip, tarsi jie būtų negaliojantys. Tačiau tik Teisingumo Teismas turi jurisdikciją pripažinti Sąjungos teisės aktus negaliojančiais.

138 Antra, dėl to, kad nesikreipta su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl išaiškinimo, Komisija tvirtina, kad *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas), kaip galutinės instancijos nacionaliniam teismui, buvo pateikti du klausimai, dėl kurių jis turėjo nuspręsti, kad privalo kreiptis į Teisingumo Teismą, t. y. pirma, klausimas dėl SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos išaiškinimo, atsižvelgiant į įsipareigojimus pagal daugiašales konvencijas, kurių susitariančiosios šalys yra ir valstybės narės, ir trečiosios valstybės, ir, antra, klausimas dėl nacionalinių ir Sąjungos teismų jurisdikcijos aiškinti šią nuostatą.

Teisingumo Teismo vertinimas

139 Pirmiausia pažymėtina, kad pagal Susitarimo dėl išstojimo 86 straipsnį Teisingumo Teismas toliau turi jurisdikciją Jungtinės Karalystės teismų prašymu priimti prejudicinį sprendimą, jei prašymas pateiktas iki pereinamojo laikotarpio pabaigos. Kaip jau nurodyta šio sprendimo 51 punkte, ginčijamas sprendimas buvo priimtas šiuo laikotarpiu.

140 Primintina, kad pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą, jeigu klausimas dėl išaiškinimo kyla nagrinėjant bylą valstybės narės teisme, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau skundžiamas teismine tvarka, kaip yra *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) atveju, tas teismas privalo kreiptis į Teisingumo Teismą.

141 Vis dėlto dėl Teisingumo Teismo pagal SESV 267 straipsnį pateikto išaiškinimo galios šio straipsnio trečioje pastraipoje numatyta pareiga gali prarasti tikslą ir prasmę, be kita ko, jeigu iškeltas klausimas iš esmės yra tapatus tam, dėl kurio analogiškoje ar juo labiau toje pačioje nacionalinėje byloje jau buvo priimtas prejudicinis sprendimas, arba Teisingumo Teismas suformavo jurisprudenciją atitinkamu teisės klausimu, nesvarbu, kokią procedūrą taikydamas ją įtvirtino, net jei nagrinėjami klausimai ir nėra visiškai tapatūs (2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Consorzio Italian Management ir Catania Multiservizi*, C-561/19, EU:C:2021:799, 36 punktas).

142 Be to, remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, nacionalinis teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti skundžiami teismine tvarka, gali nesikreipti į Teisingumo Teismą su klausimu dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ir jį išspręsti pats, jeigu teisingas Sąjungos teisės aiškinimas yra toks akivaizdus, kad nelieka jokių pagrįstų abejonių. Prieš konstatuodamas, jog egzistuoja tokia situacija, nacionalinis galutinės instancijos teismas turi įsitikinti, kad toks aiškinimas būtų toks pat akivaizdus ir kitų valstybių narių galutinės instancijos teismams ir Teisingumo Teismui, o tai reikia įvertinti atsižvelgiant į Sąjungos teisės ypatumus, į konkrečius sunkumus, su kuriais susiduriama ją aiškinant, ir į riziką, kad jurisprudencija Sąjungoje gali skirtis (šiuo klausimu žr. 2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Consorzio Italian Management ir Catania Multiservizi*, C-561/19, EU:C:2021:799, 39–41 punktus).

143 Konkrečiai šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jeigu nacionaliniam galutinės instancijos teismui buvo nurodyta nevienoda tos pačios valstybės narės teismų arba įvairių valstybių narių teismų jurisprudencija dėl nagrinėjamoje byloje taikytinos Sąjungos teisės nuostatos aiškinimo, jis turi būti ypač atidus vertindamas, ar nėra pagrįstų abejonių dėl nagrinėjamos Sąjungos teisės nuostatos teisingo aiškinimo, ir atsižvelgti, be kita ko, į prejudicinio sprendimo priėmimo procedūros tikslą užtikrinti vienodą Sąjungos teisės aiškinimą (2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Consorzio Italian Management ir Catania Multiservizi*, C-561/19, EU:C:2021:799, 49 punktas).

144 Šiuo atveju konstatuotina, pirma, kad Teisingumo Teismo jurisprudencijoje dar nenagrinėta, ar tai, kad viena valstybė narė vykdo dėl kitos valstybės narės priimtą arbitražo sprendimą pagal ICSID konvenciją, kurią dauguma jos šalių valstybių narių sudarė prieš įstodamos į Sąjungą (taigi joms tai yra ankstesnis tarptautinis susitarimas, kaip tai suprantama pagal SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą), reiškia, kad šios valstybės narės privalo vykdyti „pareigas“ santykiuose su šią konvenciją sudariusiomis trečiosiomis valstybėmis, todėl pastarosioms kyla atitinkamų „teisių“, kurias „paveiktų“ Sutarčių nuostatos, kaip tai suprantama pagal šią SESV nuostatą.

145 Nors, kaip matyti iš šio sprendimo 58–65 punktų, Teisingumo Teismas jau yra patikslinęs SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos taikymo sritį, pažymėtina, kad tai, ar pagal ICSID konvencijoje nustatytą tvarką reikalauti iš šios konvencijos susitariančiosios valstybės vykdyti arbitražo sprendimą gali ne tik tiesiogiai su atitinkamu ginču susijusios, bet ir visos kitos tos konvencijos susitariančiosios valstybės, yra gana sudėtingas klausimas, kurio Teisingumo Teismas dar nebuvo nagrinėjęs tuo metu, kai *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) priėmė ginčijamą sprendimą.

146 Be to, reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas dar nėra paaiškinęs SESV 351 straipsnio pirmoje pastraipoje vartojamo žodžių junginio „Sutarčių nuostatos neturi paveikti“ apimties.

147 Kaip nurodyta šio sprendimo 78 ir 79 punktuose, SESV 351 straipsnio pirma pastraipa, kiek pagal ją valstybėms narėms leidžiama netaikyti Sąjungos teisės, taigi ir nukrypti nuo jos viršenybės principo, kuris yra vienas iš esminių Sąjungos teisės ypatumų, gali turėti didelį poveikį Sąjungos teisinei sistemai, nes gali sumažinti Sąjungos teisės veiksmingumą.

148 Antra, primintina, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 21 ir 101 punktų, sprendime pradėti procedūrą ir galutiniame sprendime Komisija pateikė SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos aiškinimą, prieštaraujantį tam, kurį ginčijamame sprendime pateikė *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas).

149 Be to, grįsdami Bendrajame Teisme pareikštą ieškinį dėl galutinio sprendimo panaikinimo investuotojai ginčijo Komisijos aiškinimą, tačiau tas sprendimas Bendrojo Teismo sprendimu panaikintas ne dėl to, kad pagal SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą atmesta galimybė taikyti Sąjungos teisę, bet dėl to, kad juo pažeistas SESV 108 straipsnis. Taigi, atsižvelgiant į Teisingumo Teismui pateiktą apeliacinį skundą dėl šio Bendrojo Teismo sprendimo, klausimas dėl SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos poveikio arbitražo sprendimo vykdymui tebenagrinėjamas Sąjungos teismuose.

150 Trečia, pažymėtina, kad, kaip ginčijamo sprendimo 29, 32, 91 ir 94 punktuose nurodė *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas), tiek *High Court of England and Wales* (Anglijos ir Velso aukštasis teismas), tiek *Court of Appeal* (Apeliacinis teismas), į kuriuos prieš tai kreipėsi investuotojai, šioje byloje atsisakė priimti sprendimą dėl SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos taikymo klausimo, motyvuodami tuo, kad jis nagrinėjamas Sąjungos teismuose, todėl kyla prieštaringų sprendimų pavojus.

151 Ketvirta, konstatuotina, kad 2019 m. sausio 23 d. sprendime, kuriuo Komisija rėmėsi savo rašytinėse pastabose nagrinėjant bylą *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas), *Nacka tingsrätt* (Nacka pirmosios instancijos teismas, Švedija) pažymėjo, kad SESV 351 straipsnio pirma pastraipa netaikoma arbitražo sprendimo vykdymui, todėl atsisakė vykdyti šį arbitražo sprendimą Švedijoje, nes negalėdamas vykdyti nacionalinio teismo sprendimo, kuriuo investuotojams priteistas žalos atlyginimas, antraip pažeistų SESV 108 straipsnio 3 dalį ir ESS 4 straipsnio 3 dalį, jis negali vykdyti ir arbitražo sprendimo, kuriuo jiems priteistas toks žalos atlyginimas.

152 Be to, kaip matyti iš 2022 m. rugsėjo 21 d. Nutarties *Romatsa ir kt.* (C-333/19, EU:C:2022:749), tuo metu, kai *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) priėmė savo sprendimą, arbitražo sprendimo vykdymo klausimas buvo nagrinėjamas Belgijos teismuose, o tai rašytinėse pastabose tam teismui pabrėžė ir Komisija.

153 Taigi iš to, kas išdėstyta, matyti, kad nagrinėjamu atveju buvo pakankamai duomenų, galinčių sukelti abejonių dėl SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos aiškinimo, dėl kurių, atsižvelgiant į šios nuostatos poveikį vienam iš esminių Sąjungos teisės ypatumų ir į pavojų, kad Sąjungoje bus priimti prieštaringi sprendimai, *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) turėjo nuspręsti, kad minėtos nuostatos aiškinimas nėra toks akivaizdus, kad nekiltų jokių pagrįstų abejonių.

154 Šiomis aplinkybėmis, nenagrinėjant kitų šiam prieštaravimui pagrįsti Komisijos pateiktų argumentų pagrįstumo, konstatuotina, kad *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas), kaip nacionalinis teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti toliau skundžiami teismine tvarka, pagal SESV 267 straipsnį turėjo

kreiptis į Teisingumo Teismą dėl SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos išaiškinimo, siekdamas išvengti klaidingo Sąjungos teisės aiškinimo pavojaus; kaip matyti iš šio sprendimo 71–84 punktų, jis ginčijamame sprendime iš tikrųjų tokį aiškinimą pateikė (pagal analogiją žr. 2018 m. spalio 4 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija (Mokestis prie šaltinio)*, C-416/17, EU:C:2018:811, 113 punktą).

155 Taigi vien dėl šios priežasties reikia pritarti trečiajam prieštaravimui, grindžiamam SESV 267 straipsnio pirmos ir trečios pastraipų, siejamų su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi, pažeidimu.

Dėl ketvirtojo prieštaravimo, grindžiamo SESV 108 straipsnio 3 dalies, siejamos su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi, pažeidimu

Ieškovės argumentai

156 Komisija teigia, kad ginčijamu sprendimu buvo pažeista SESV 108 straipsnio 3 dalis, siejama su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi, nes pagal jį Rumunija buvo priversta nepaisyti įsipareigojimų pagal Sąjungos teisę, kylančių iš įpareigojimo dėl sustabdymo ir sprendimo pradėti procedūrą.

157 Panaikinus aptariamą bylą nagrinėjusių Jungtinės Karalystės žemesnės instancijos teismų sprendimą sustabdyti arbitražo sprendimo vykdymą, šis arbitražo sprendimas tapo vykdytinas. Taigi *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) sprendimo poveikis yra toks, kad tuo arbitražo sprendimu priteistas žalos atlyginimas tapo mokėtinas. Šis poveikis tiesiogiai prieštarauja SESV 108 straipsnio 3 dalyje numatytai pareigai sustabdyti, kaip antai įtvirtintai įpareigojime dėl sustabdymo ir sprendime pradėti procedūrą.

158 *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) taip pat nepaisė 2007 m. liepos 18 d. Sprendime *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2007:434, 62 ir 63 punktai) suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos, pagal kurią draudimu teikti valstybės pagalbą, kuri nebuvo tinkamai patvirtinta, galima remtis siekiant užkirsti kelią šį draudimą pažeidžiančių galutinių nacionalinių teismų sprendimų vykdymui.

Teisingumo Teismo vertinimas

159 Remiantis šio sprendimo 95 ir 97 punktuose priminta Teisingumo Teismo jurisprudencija, Sąjungos teisės normų valstybės pagalbos srityje taikymas grindžiamas, pirma, nacionalinių teismų ir, antra, Komisijos ir Sąjungos teismo lojalaus bendradarbiavimo pareiga, todėl nacionaliniai teismai turi nepriimti Komisijos sprendimui dėl valstybės pagalbos prieštaraujančių sprendimų, net jeigu jis yra laikinojo pobūdžio.

160 Šiomis aplinkybėmis primintina, kad valstybės narės privalo, viena vertus, pranešti Komisijai apie kiekvieną priemonę, kuria siekiama teikti ar keisti pagalbą, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, ir, kita vertus, neįgyvendinti šios priemonės pagal SESV 108 straipsnio 3 dalies paskutinį sakinį, kol Komisija priims dėl jos galutinį sprendimą (2019 m. kovo 5 d. Sprendimo *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, 56 punktas).

161 Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, pagalbos priemonė, įgyvendinta pažeidžiant šios nuostatos reikalavimus, yra neteisėta (2015 m. kovo 19 d. Sprendimo *OTP Bank*, C-672/13, EU:C:2015:185, 66 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

162 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad SESV 108 straipsnio 3 dalies paskutiniame sakinyje nustatytas draudimas įgyvendinti pagalbos projektus veikia tiesiogiai ir kad šioje nuostatoje įtvirtintas draudimas įgyvendinti nedelsiant taikomas bet kokiai pagalbai, kuri buvo pradėta įgyvendinti apie ją nepranešus (2019 m. kovo 5 d. Sprendimo *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, 88 punktas).

163 Taigi, kaip matyti iš šio sprendimo 96 punkte primintos jurisprudencijos, nacionaliniai teismai turi užtikrinti, kad pagal nacionalinę teisę bus imtasi visų būtinų priemonių dėl SESV 108 straipsnio 3 dalies pažeidimo, kiek tai susiję tiek su pagalbos priemonių įgyvendinimo aktų galiojimu, tiek su finansinės paramos, suteiktos nesilaikant šios nuostatos, susigrąžinimu (2015 m. kovo 19 d. Sprendimo *OTP Bank*, C-672/13, EU:C:2015:185, 69 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

164 Vadinasi, nacionaliniai teismai turi jurisdikciją nurodyti susigrąžinti neteisėtą pagalbą iš jos gavėjų (šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 5 d. Sprendimo *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, 89 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

165 Be to, jeigu nacionaliniams teismams pateikiamas nagrinėti reikalavimas, kad būtų išmokėta neteisėta pagalba, jie iš principo tokį reikalavimą turi atmesti (šiuo klausimu žr. 2023 m. sausio 12 d. Sprendimo *DOBELES HES*, C-702/20 ir C-17/21, EU:C:2023:1, 121 punktą).

166 Nagrinėjamu atveju primintina, kad galutiniame sprendime Komisija konstatavo, jog arbitražo sprendimu, apie kurį jai nebuvo pranešta, priteisto žalos atlyginimo mokėjimas yra neteisėta ir su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba. Nors galutinis sprendimas buvo panaikintas Bendrojo Teismo sprendimu, tuo metu, kai *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) priėmė ginčijamą sprendimą, Teisingumo Teisme buvo nagrinėjamas apeliacinis skundas dėl šio Bendrojo Teismo sprendimo.

167 Be to, kaip jau pažymėta šio sprendimo 110–113 punktuose, Bendrojo Teismo sprendimas neturėjo įtakos įpareigojimo dėl sustabdymo ir sprendimo pradėti procedūrą – juose Komisija taip pat laikėsi nuomonės, kad arbitražo sprendimu priteisto žalos atlyginimo mokėjimas yra neteisėta ir su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba, ir nurodė Rumunijai nevykdyti šio arbitražo sprendimo iki Komisijos galutinio sprendimo priėmimo – teisėtumui.

168 Konstatuotina, kad ginčijamu sprendimu nurodant vykdyti arbitražo sprendimą reikalaujama, kad Rumunija šiuo arbitražo sprendimu priteistą žalos atlyginimą sumokėtų pažeisdama SESV 108 straipsnio 3 dalies paskutiniame sakinyje nustatytą pareigą.

169 Vadinasi, Rumunija atsidūrė situacijoje, kai priimti prieštaringi sprendimai dėl minėto arbitražo sprendimo vykdymo. Todėl, užuot užtikrinus šios nuostatos laikymąsi, kaip numatyta šio Teisingumo Teismo sprendimo 163–165 punktuose primintoje jurisprudencijoje, ginčijamu sprendimu nepaisyta minėtos nuostatos, nurodant kitai valstybei narei ją pažeisti.

170 Šiuo klausimu neturi reikšmės tai, kad SESV 108 straipsnio 3 dalies paskutiniame sakinyje numatyta pareiga „atitinkamai valstybei narei“, t. y. iš principo pagalbą išmokėjusiai valstybei narei, šiuo atveju – Rumunijai.

171 Kaip teisingai pažymi Komisija, pagal ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo pareigą, kuria grindžiamas Sąjungos teisės normų valstybės pagalbos srityje taikymas, Jungtinė Karalystė ir visų pirma jos nacionaliniai teismai turi sudaryti palankias sąlygas Rumunijai vykdyti įsipareigojimus pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį, antraip ši nuostata prarastų savo veiksmingumą (šiuo klausimu žr. 1988 m. rugsėjo 27 d. Sprendimo *Matteucci*, 235/87, EU:C:1988:460, 19 punktą).

172 Šios išvados negali paneigti ir tai, kad arbitražo sprendimas tapo galutinis. Komisijos išimtinės kompetencijos vertinti valstybės pagalbos suderinamumą su vidaus rinka taisyklė nacionalinės teisės sistemoje yra privaloma dėl Sąjungos teisės viršenybės principo. Pagal Sąjungos teisę draudžiama taikyti *res judicata* galios principą tam, kad būtų sutrukdyta nacionaliniams teismams imtis visų būtinų priemonių dėl SESV 108 straipsnio 3 dalies pažeidimo (šiuo klausimu žr. 2007 m. liepos 18 d. Sprendimo *Lucchini*, C-119/05, EU:C:2007:434, 62 ir 63 punktus, taip pat 2020 m. kovo 4 d. Sprendimo *Buonotourist / Komisija*, C-586/18 P, EU:C:2020:152, 94 ir 95 punktus).

173 Dėl SESV 351 straipsnio pirmos pastraipos pažymėtina, kad ji taip pat netrukdo taikyti SESV 108 straipsnio 3 dalies, nes, kaip matyti iš šio sprendimo 71–84 punktų, šio 351 straipsnio pirma pastraipa nebuvo taikoma *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) nagrinėjamam ginčui, todėl ši nuostata negalėjo būti pagrindas netaikyti Sąjungos teisės normų valstybės pagalbos srityje.

174 Taigi reikia pritarti ketvirtajam prieštaravimui, grindžiamam SESV 108 straipsnio 3 dalies, siejamos su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi, pažeidimu.

175 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad ginčijamu sprendimu Jungtinė Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal ESS 4 straipsnio 3 dalį, SESV 108 straipsnio 3 dalį, 267 straipsnio pirmą ir trečią pastraipas ir 351 straipsnio pirmą pastraipą, siejamas su Susitarimo dėl išstojimo 127 straipsnio 1 dalimi.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

176 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 138 straipsnio 1 dalį iš pralaimėjusios šalies priteisiamos bylinėjimosi išlaidos, jei laimėjusi šalis to reikalavo. Kadangi Komisija reikalavo priteisti bylinėjimosi išlaidas ir Jungtinė Karalystė pralaimėjo bylą, iš jos priteisiamos bylinėjimosi išlaidos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

1. **2020 m. vasario 19 d. *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) sprendimu byloje *Micula prieš Rumuniją* Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal ESS 4 straipsnio 3 dalį, SESV 108 straipsnio 3 dalį, 267 straipsnio pirmą ir trečią pastraipas ir 351 straipsnio pirmą pastraipą, siejamas su 2019 m. spalio 17 d. priimto Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos 127 straipsnio 1 dalimi.**

2. **Priteisti iš Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės bylinėjimosi išlaidas.**

Parašai.